

İzmir'de İlmî ve Kültürel Hayat -I- *Scholarly and Cultural Life in Izmir - I -* **(14 - 16. yy.)** *(14th - 16th Century)*

Âlimler, Eserler, Kurumlar, Fikirler ve Toplumsal Yansımalar
Scholars, Works, Institutions, Ideas, and Societal Impacts

11-12 Nisan 2025
April 11-12, 2025

Çevrimiçi / Yüz yüze - Online / In-Person

<https://ilahiyatizmirsempozyumu.ege.edu.tr/>

Sempozyum Onur Kurulu

Dr. Süleyman ELBAN, İzmir Valisi

Prof. Dr. Necdet BUDAK, Ege Üniversitesi Rektörü

Düzenleme Kurulu

Prof. Dr. Muhammet Hanefi PALABIYIK, Ege Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin TOPAL, Ege Üniversitesi (Başkan)

Dr. Öğr. Üyesi Nuriye İNCİ, Ege Üniversitesi (Başkan Yardımcısı)

Prof. Dr. Bekir Zakir ÇOBAN, Ege Üniversitesi

Prof. Dr. Mustafa ALTUNKAYA, İnönü Üniversitesi

Doç. Dr. Coşkun BABA, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi

Doç. Dr. Muhammet Caner ILGAROĞLU, Ege Üniversitesi

Doç. Dr. Yılmaz ÖKSÜZ, Ege Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet APAYDIN, Ege Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ÖDEMİŞ, Ege Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Süheyl ÜNAL, Ege Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Oğuzhan Ş. YAĞMUR, Ege Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Seyfullah EFE, Ege Üniversitesi

Dr. Edibe TAŞ, Diyanet İşleri Başkanlığı

Dr. Öğr. Üyesi Mevhibe ALPTEKİN ALTUNKAYA, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi

Öğr. Gör. Osman BOSTANCI, Ege Üniversitesi

Öğr. Gör. Timur AŞKAN, Ege Üniversitesi

Ar. Gör. Hamza ÖZEN, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi

Ar. Gör. Sultan İBİŞ, Ege Üniversitesi

İhsan ŞAHİN (Fakülte Sekreteri), Ege Üniversitesi

Bilim ve Danışma Kurulu

Prof. Dr. Abdel Fattah Mahmoud IDRİS, Al-Azhar University/
Mısır

Prof. Dr. Adnan İSMAİLİ, University of Tetovo / Kuzey
Makedonya

Prof. Dr. Ahmed ALİ, Kuveyt

Prof. Dr. Ahmet Cahid HAKSEVER, Ankara Üniversitesi

Prof. Dr. Alev ATEŞ PARSA, Ege Üniversitesi

Prof. Dr. Ali Osman KARATAY, Ege Üniversitesi

Prof. Dr. Ali Rıza GÜL, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Prof. Dr. Alim YILDIZ, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi

Prof. Dr. Ayman SHİHADEH, SOAS University of London/
İngiltere

Prof. Dr. Bekir Zakir ÇOBAN, Ege Üniversitesi

Prof. Dr. Enver GİCİC, SOAS University of London / İngiltere

Prof. Dr. Erkin MUSURMANOV, Samarkand State University/
Özbekistan

Prof. Dr. Fatih TOKTAŞ, Dokuz Eylül Üniversitesi

Prof. Dr. Ferruh ÖZPİLAVCI, Marmara Üniversitesi

Prof. Dr. Halim ÖZNURHAN, Erciyes Üniversitesi

Prof. Dr. İbrahim KAPLAN, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi

Prof. Dr. Kalamkas KALYBAEVA, Abai Kazakh National
Pedagogical Univ./ Kazakistan

Prof. Dr. Kemal POLAT, Kyrgyz – Turkish Manas University/
Kırgızistan

Prof. Dr. Mehmet BAHÇEKAPILI, Yalova Üniversitesi

Prof. Dr. Mehmet BULGEN, Marmara Üniversitesi

Prof. Dr. Mehmet DİRİK, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi

Prof. Dr. Mehmet Emin MAŞALI, Marmara Üniversitesi

Prof. Dr. Mensur NUREDİNİ, International Vision University /
Kuzey Makedonya

Prof. Dr. Muammer ERBAŞ, Dokuz Eylül Üniversitesi

Prof. Dr. Muhammet H. PALABIYIK, Ege Üniversitesi

Prof. Dr. Mustafa ŞENTÜRK, Trakya Üniversitesi

Prof. Dr. Nadirkhon KHASANOV, The National University of
Uzbekistan / Özbekistan

Prof. Dr. Raafat MİKATİ, University of Tripoli / Lübnan

Prof. Dr. Rafeq Hamood NAJİ, Qasem Thamar University /
Yemen

Prof. Dr. Saffet KÖSE, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi

Prof. Dr. Süleyman BAKİ, University of Tetova / Kuzey Makedonya

Prof. Dr. Şerife YALÇINKAYA, Ege Üniversitesi

Prof. Dr. Tahsin KOÇYİĞİT, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi

Prof. Dr. Tuncay İMAMOĞLU, Atatürk Üniversitesi

Prof. Dr. Tursinbayeva AİGUL, L.N. Gumilyov Eurasian National University / Kazakistan

Prof. Dr. Velid MUNİSİ, The Islamic University of Minnesota/ABD

Prof. Dr. Yasser Hussein AL-AZZAWİ, University of Fallujah / Irak

Prof. Dr. Yusuf AYÖNÜ, Ege Üniversitesi

Doç. Dr. Amani BOUCHARÉB, University of Laghouat / Cezayir

Doç. Dr. Bakıt MURZARAYIMOV, Kyrgyz – Turkish Manas University/ Kırgızistan

Doç. Dr. Danilo LEÓN, Columbia College / ABD

Doç. Dr. Hatice TOZUN, Ege Üniversitesi

Doç. Dr. Marifat KHANDAMOVA, Samarkand State Inst. of Foreign Languages/Özbekistan

Doç. Dr. Tahir AŞİROV, Türkmenistan İlimler Akademisi / Türkmenistan

Assoc. Prof. Sultanmurat ABZHALOV, Akhmet Yassawi University / Kazakistan

Ass. Prof. Dr. Muaz AGUSHİ, Faculty of Islamic Sciences-Skopje / Kuzey Makedonya

Ass. Prof. Dr. Vandana SHARMA, 'Diyā' University of Delhi / Hindistan

Ass. Prof. Dr. Valmire Batatına KRASNIQI, The Faculty of Islamic Studies / Kosova

Doç. Dr. Zülfiyye İSMAYIL, Azerbaijan National Academy of Sciences/ Azerbaycan

Dr. Ditar KABAŞI, Heimerer College / Kosova

Dr. Karlygash AŞİRKHANOVA, Kh. Dosmuhamedov Atyrau University/ Kazakistan

Dr. Mumin OMEROV, Üsküp İslami Bilimler Fakültesi / Kuzey Makedonya

Dr. Noorunnisa KHAN, Iqra University / Pakistan

Dr. Sevba ABDULA, Balkan Studies Foundation / Kuzey Makedonya

YÜZYÜZE OTURUMLAR

11 NİSAN 2025

AÇILIŞ VE KAYIT

11 NİSAN 2025 CUMA

Ege Üniversitesi Kültür ve Sanat Evi

09.00 Sempozyum Programına Kayıt

09.30 Toplantı Açılış

Saygı Duruşu ve İstiklal Marşı

Kur'an Tilaveti - Öğr. Gör. Osman BOSTANCI

Açılış Konuşmaları

Prof. Dr. Muhammed Hanefi PALABIYIK - Ege Üniversitesi
Birgivi İlahiyat Fakültesi Dekanı

Prof. Dr. Necdet BUDAK - Ege Üniversitesi Rektörü

Dr. Süleyman ELBAN - İzmir Valisi

Müzik Dinletisi

Arş. Gör. Yakup Selim ŞENEL - Ege Üniversitesi Devlet
Türk Müsikisi Konservatuvarı

Açılış Konferansı

Prof. Dr. Mehmet ŞEKER

İzmir'e 14-16. Yüzyıllardan Bakmak

Öğle Yemeği Saat: 14.00-14.45 (29 Mayıs Okulları)

1. OTURUM (TİRE)

Ege Üniversitesi Kültür Sanat Evi Konferans Salonu

Tarih: 11 NİSAN 2025

Saat: 15.15-16.15

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Himmet KONUR

TEBLİĞLER

- **Prof. Dr. Mehmet DEMİRCİ**
İzmir'in Manevi Fatihleri
- **Prof. Dr. Mehmet Ali AKKAYA/Prof. Dr. Coşkun POLAT**
Osmanlı Dönemi Kütüphaneciliğinin İzmir'deki Ayak İzleri ve Kent Kimliğine Etkileri
- **Mesut YANCI / Özlem BOSTANCI**
16. Yüzyılda İzmir'de Türk-İslâm Mahalleleri ve Bu Mahallelerin Ticaretle İlişkisi
- **Ramazan CİHANGİR / Ahmet CİHANGİR**
14./15. Yüzyılda İzmir'de Yaşamış Yönetici ve Âlimlerin Siyâsetnâme Dünyası: Umur Bey ve Kâfiyeci Örneği

2. OTURUM (AYASULUK)

Ege Üniversitesi Konservatuvar Salonu

Tarih: 11 NİSAN 2025

Saat: 15.15-16.15

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Bekir Zakir ÇOBAN

TEBLİĞLER

- **Prof. Dr. M. Hanefi PALABIYIK / Arş. Gör. Sultan İBİŞ / Zülfiye ALTUN AYVAZ**
Bergamalı Kafiyeci'nin Siyasetnamesinde Ulema-iktidar ilişkisi
- **Dr. Öğr. Üyesi Remzi AKYEL**
Aklî ve Şer'î Siyaset Ayrımı Bağlamında Muhyiddin Kafiyeci'nin Hukuk Devleti Vurgusu
- **Dr. Elmas Burcu KARATAŞ**
İzmir'de Yaşayan İki Büyük Âlim İbn Melek ve Ayasulugi'nin *Şerhu Mecmai'l-Bahreyn* Adlı Eserlerinin Karşılaştırmalı İncelemesi
- **Akın ÜSTÜNYER**
İzmir'in Çokkültürlü Yapısında Levantenlerin Yeri

3. OTURUM (FOÇA)

Ege Üniversitesi Kültür Sanat Evi Konferans Salonu

Tarih: 11 NİSAN 2025

Saat: 16.30-18.00

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Osman KARADENİZ

TEBLİĞLER

- **Dr. Öğr. Üyesi Abdurrahman BULUT**
Birgivi'nin *Mu'addilü's-salât* isimli Risalesinde Ta'dîl-i Erkânın Hükümü Bağlamındaki Değerlendirmelerinin Hanefî Fıkıh Doktrinindeki Amelî Farz-Vâcip Ayrımı Bakımından Tahlili
- **Dr. Öğr. Üyesi Hasan Sefa TURAN**
Hacı Paşa'nın Ezelî İlim Sıfatına Yaklaşımı Hususunda Bir Değerlendirme -*Şerhu Tavâli 'il-envâr fî 'ilmi'l-keîâm* Eseri Bağlamında-
- **Doç. Dr. Murat MEMİŞ**
Birgivi'ye Nispet Edilen *Îrâde-i cüz'iyye Risâlesi* Üzerine Bir Değerlendirme
- **Arş. Gör. Dr. Seracettin ERAYDIN**
Kâfiyeci'nin (öl. 879/1474) *el-Ferah ve's-sürûr fî beyâni'l-mezâhibi'l-erba'a fî'l-usûr* Adlı Eseri Işığında Mezhep Olgusuna Yaklaşımı
- **Arş. Gör. Dr. Muhammed Cihat ORUÇ**
Tuhfetü'l-müsterşidîn fî beyâni mezâhibi'l-firaki'l-müslimîn Adlı Eseri Bağlamında Birgivi'nin Mezhepleri Tasnif Metodu

4. OTURUM (BERGAMA)

Ege Üniversitesi Konservatuvar Salonu

Tarih: 11 NİSAN 2025

Saat: 16.30-18.00

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Ömer DURLU

TEBLİĞLER

- **Doç. Dr. Emine DEMİL**
Kâfiyecî'nin *Hülâsatü'l-akvâl bi'l-hucec ve'l-beyyinât fî kavli'n-nebiyyi "İnneme'l-a'mâlü bi'n-niyyât* Adlı Risâlesi
- **Doç. Dr. Mustafa Bilal ÖZTÜRK**
İslami İlimlere Yeni Bir Disiplin Teklifi: Kâfiyecî'nin *Niseb li-ehli'l-edeb'i*
- **Yusuf YILMAZ**
Tire'nin İslami Eğitim Mirası: 14-16. Yüzyıl Medreselerinin İncelenmesi
- **Öğr. Gör. Dr. Sadık SEYMEN**
Bergamalı Âlim Kâfiyecî'nin Hocaları Bağlamında 14. – 15. Yüzyıllarda Batı Anadolu'da İlim Merkezleri

1. OTURUM (ÖDEMİŞ)

İzmir - Ödemiş Belediyesi Kültür Merkezi

Tarih: 12 NİSAN 2025

Saat: 10.00-11.30

Oturum Başkanı: Prof. Dr. İbrahim EMİROĞLU

TEBLİĞLER

- **Doç. Dr. Kemal Ramazan HAYKIRAN**
Şeyh Bedreddin İsyanının Bir Aşaması Olarak İzmir ve Çevresinde Torlak Kemal ve Börklüce Mustafa'nın İsyanı
- **Dr. Öğr. Üyesi Muhammed Eser ALTUNTAŞ**
Kâfiyeci'nin *Şerhu'l-i'râb 'an Kavâ'idü'l-i'râb* Eserinde قَد Harfî: Anlam, Kullanım ve Yöntemsel Değerlendirme
- **Dr. Öğr. Üyesi Muhammet ÇOL**
Muhyiddîn el-Kâfiyeci ile Abdurrahman es-Sa'dî'nin *Kavâidü't-tefsir* Eserlerinin Mukayesesi
- **Dr. Fatma SOLAKER**
Tireli Hanefî Fıkıh Âlimi İbn Melek'in *Şerhu mecmâi'l-bahreyn*'deki Fıkîhî Tercihleri
- **Dr. Öğr. Üyesi Seyfullah EFE**
Birgivî'nin Tefsirinde Dilbilimsel Tefsir Uygulamaları (el-Bakara Sûresi 1-5. Ayetler Arası)

2. OTURUM (BİRGİ)

İzmir - Ödemiş Belediyesi Kültür Merkezi

Tarih: 12 NİSAN 2025

Saat: 11.45-13.15

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Muammer ERBAŞ

TEBLİĞLER

- **Doç. Dr. Kemal Ramazan HAYKIRAN**
İzmir ve Çevresinde Erken Dönem Ahileri ve Ahi Zaviyeleri
- **Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Nezir ESİN**
İmam Birgivî'nin *el-Avâmilü'l-cedîd* adlı Eseri Üzerine Yapılan Çalışmalar
- **Dr. Öğr. Üyesi Nuriye İNCİ / Nihal KOCABAŞ / Beyzanur GENCER**
Dede Ömer Rûşenî'nin Tasavvufî Düşüncesi: *Miskinnâme* Üzerine İnceleme
- **Dr. Öğr. Üyesi Abdülkerim SOLİMAN**
Menhecü'n-Nahvi't-Ta'lîmî 'Inde'l-Birgivî "Dirâse, Vasfiyye, Tahlîliyye"
- **Arş. Gör. Muhammed Ali DENİZ**
Birgivî Mehmed Efendi: Cürcânî'nin 100 Âmilini Neden 60'a Düşürdüm
- **Mehmet AYDEMİR**
Dede Ömer Rûşenî et-Tirevî ve Ona Atfedilen Beyzâvî Hâşiyesi

ÖĞLE YEMEĞİ

KAPANIŞ OTURUMU (15:00 – 15:30)

Sempozyum Değerlendirmesi

Prof. Dr. Muhammet H. PALABIYIK - EÜ Birgivi İlahiyat
Fak. Dekanı

Fatih AKSOY - Ödemiş Kaymakamı

Mustafa TURAN - Ödemiş Belediye Başkanı

Teşekkür ve Kapanış

GEZİ PROGRAMI

ÇEVİRİMİÇİ OTURUMLAR

12 NİSAN 2025 CUMARTESİ

ÇEVİRİMİÇİ 1. OTURUM (KARABURUN)

CUMARTESİ 09:30-10:45

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Mustafa ŞENTÜRK

TEBLİĞLER

- **Doç. Dr. Arslan KARAOĞLAN**
Muhammed b. Süleyman el-Berğamavî'nin (ö. 879/1474) Muhkem ve Müteşâbih Anlayışı
- **Dr. Öğr. Üyesi Muhammed Emin YILDIRIM**
İmam Birgivî'nin Meani Harfleri Konusundaki Görüşleri (*İmtihânü'l-ezkiyâ Örneği*)
- **Dr. Öğr. Üyesi Mustafa SAĞLAM**
el-Kâfiyeci'nin (öl. 879/1474) *et-Teysîr fî kavâidi 'ilmi't-tefsîr'*inde Bazı Kıraat Meselelerini Ele Alışı ve Görüşlerinin es-Süyûtî'nin (öl. 911/1505) *el-İtkân fî 'ulûmi'l-Kur'ân'* ile Karşılaştırılması
- **Dr. Akile TEKİN**
Özgünlük Açısından Hacı Paşa el-Aydî'nin (öl. 820/1417) Tefsir Mukaddimesi

ÇEVİRİMİÇİ 2. OTURUM (KINIK)

CUMARTESİ 11:00-12:30

Oturum Başkanı: Doç. Dr. M. Caner ILGAROĞLU

TEBLİĞLER

- **Dr. Öğr. Üyesi Adem SÜNGER**
Bergamalı İbrahim Efendi ve *Mecma'u'l-akā'id li ehli'l-mevâ'id* Adlı Risâlesi
- **Dr. Öğr. Üyesi Güvenç ŞENSOY**
Birgivi Mehmed Efendi'nin (ö. 981/1573) *Cüz'î İrâde Risâlesi*'nin Mâtürîdî-Eş'arî Karşılaşmasındaki Konumu
- **Dr. Öğr. Üyesi Münzir ŞEYHHASAN**
'Abdi Efendi et-Tirevî ve *Risaletü'l-ihyâri'l-Cüz'î*
- **Dr. Öğr. Üyesi Muhammed SAYGI**
Revisiting Birgivi: A Comparison of His Views on Faith (İmân) with the Hanafî-Mâturîdî Tradition
- **Arş. Gör. Bilal BAHADIR**
Muhyiddîn el-Kâfiyecî'nin "*Risâle fî tedvini ilmi'l-kümûn ve'l-bürûz*" İsimli Eseri ve "Cevher-i ferd"e Dair Görüşleri

ÇEVİRİMİÇİ 3. OTURUM (MENDERES)

CUMARTESİ 12:45-14.00

Oturum Başkanı: Prof. Dr. İbrahim KAPLAN

TEBLİĞLER

- **Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Maşuk ACAR**
Kara Çelebî Muhammed et-Tîrevî'nin Hayatı İlmî Kişiliği ve Eserleri
- **Dr. Hacı Mehmet ALTUNTAŞ**
Kâfiyeci'nin (öl. 879/1474) *el-Muhtasar fî ilmi't-târîh* Adlı Eseri
- **Mahmut Ramazan BÖBER / Gürkan KARABABA**
Birgivi'nin *Risale fî beyani ahvali etfali'l-müslimin* Eseri Üzerine Kelami ve Fıkhi Bir Bakış
- **Arş. Gör. Mehmet ÇOBAN**
Birgivi Mehmed Efendi'nin *Risâle-i cihad* Eserinin Muhteva Analizi

ÇEVİRİMİÇİ 4. OTURUM (ALİAĞA)

CUMARTESİ 14:15-15:45

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Mustafa HOCAOĞLU

TEBLİĞLER

- **Dr. Şule Soyal ŞENOL**
Takıyyüddin Mehmed b. Pîr Ali el-Birgivî'nin *Risâle fî ziyâreti'l-kubûr* Adlı Eserinin Kaynakları
- **Arş. Gör. Mehmet Zahit ÇELİK**
16. yy Osmanlı Meşayihinden İzmirli bir şeyh: Ali b. Derviş-i Tirevî
- **Nurcan Ada ÇETİNKAYA / Gülten AKGÜL**
Ege'nin Ruhani Ritmi: İzmir'de Tasavvuf ve Sanatın Harmanı
- **İsmail ÇINAR / Gürkan KARABABA**
Hadis ve Fıkıh İlimleri Özelinde Birgivî'nin *Ziyâretü'l-kubûr* Adlı Risalesi Üzerine Bir Değerlendirme

ÇEVİRİMİÇİ 5. OTURUM (BEYDAĞ)

CUMARTESİ 16:00-17:30

Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Mehmet APAYDIN

TEBLİĞLER

- **Doç. Dr. Hakan TEMİR - Abdullah YILDIZ**
Bergamalı Âlim Kâfiyeci'nin Kible Risalesi Üzerine
- **Dr. Lutfullah Kerim BİLGİN**
Kâfiyeci'nin (öl. 879/1474) *et-Tezkiretü fî vakfi's-sultânî'z-zâhir* Adlı Eserine Göre Vakıfta Lafız Tartışmaları
- **Dr. Öğr. Üyesi Mehmet KARA**
Birgivî'nin Kur'an Tilâvetine Yönelik Bazı Mülâhazalar
- **Arş. Gör. Dr. Müfide AĞIRKAN**
Kâfiyeci'nin Nahiv ve Mâna Teorisi: Bütüncül Bir Dilbilgisi ve Anlam Yaklaşımı
- **Ahmet CİHANGİR / Murat GÜNERİGÖK**
İmam Birgivî'nin *et-Tarîkatü'l-Muhammediyye'si* Çerçevesinde Muhtelifü'l-hadîs Perspektifi

NOTLAR

A series of horizontal dotted lines for writing notes.

NOTLAR

A series of horizontal dotted lines for writing notes.

